

İç Mekân Tekstillerine Sürdürülebilir Yaklaşım: Zeugma Mozaiklerinden İlhamla Tasarımlar

Şule Nur Alacatlı^{1*} ve Demet Yıldız Yanızca³

¹ *Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Mimarlık Ve Tasarım Fakültesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul (snalacatli@ticaret.edu.tr)*

² *Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Mimarlık Ve Tasarım Fakültesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul (dyyanizca@ticaret.edu.tr)*

*Sorumlu Yazar

Özet – Tekstil başta giyim ve ev tekstili olmak üzere günümüzde pek çok alanın olmazsa olmaz malzemelerindedir. Farklı üretim tekniklerinin ve çeşitli materyallerin kullanılması ile tekstil yüzeyleri ve ürünleri elde edilmektedir. Mekân tekstilleri perde, halı, döşemelik kumaş, duvar kaplamaları ve aksesuarlar gibi ürünleri kapsamakta olup, yaşam alanlarının işlevselliği ve estetiği açısından önemli rol oynayan mekân bileşenlerindedir. Ürünlerde sentetik lifler ve kimyasal boyar maddelerin kullanılması gibi durumlar sürdürülebilirlik açısından sorunlar yaratmaktadır. Sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla doğal ya da geri dönüştürülebilir malzemeler, doğaya ve çevreye uygun üretim teknikleri kullanılabilir. Bu çalışmada Gaziantep şehrinde yer alan Zeugma Müzesi'ndeki motif ve desenlerden esinlenilerek iç mekân tekstil yüzeylerinde kullanılmak üzere yüzey tasarımları yapılmıştır. Konu olarak Zeugma Mozaiklerinin seçilmesinin nedeni hem sürdürülebilir tasarım anlayışı çerçevesinde yerel ve kültürel değerlerin korunarak yeniden yorumlanmasını teşvik etmek hem de geçmişten günümüze ulaşan mozaiklerin, farklı bir bakış açısı ile günümüzden geleceğe ulaştırılmasına katkı sağlamaktır. Pamuk ve keten kumaşlar üzerine, dijital ve transfer baskı tekniği düşünülerek oluşturulan yüzeyler bilgisayar programları aracılığıyla çeşitli iç mekân görsellerine giydirilmiştir. Baskı yöntemlerinin sürdürülebilir olması doğaya olumsuz etki edebilecek unsurların minimize edilmesini sağlamak amacıyla seçilmiştir. Çalışmada kullanılması düşünülen kumaş seçiminin, üretim yönteminin ve tema tercihinin sürdürülebilirliğe katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler – İç Mekân, Mekân, Tekstil, Tasarım, Sürdürülebilirlik

Sustainable Approach to Interior Textiles: Designs Inspired by Zeugma Mosaics

Abstract – Textiles are indispensable materials in many fields today, especially in clothing and home textiles. Textile surfaces and products are obtained through the use of different production techniques and various materials. Interior textiles include products such as curtains, carpets, upholstery fabrics, wall coverings, and accessories, and they are among the spatial components that play an important role in terms of the functionality and aesthetics of living spaces. Situations such as the use of synthetic fibers and chemical dyes in products create problems in terms of sustainability. In order to ensure sustainability, natural or recyclable materials and production techniques that are compatible with nature and the environment can be used. In this study, surface designs were created to be used in interior textile surfaces, inspired by the motifs and patterns in the Zeugma Museum located in the city of Gaziantep. The reason for selecting the Zeugma Mosaics as the subject is both to encourage the reinterpretation of local and cultural values within the framework of sustainable design, and to contribute to the transmission of the mosaics that have survived from the past to the present into the future with a different perspective. Surfaces, which were designed with digital and transfer printing techniques in mind on cotton and linen fabrics, were rendered onto various interior visuals through computer software. The printing methods were selected to be sustainable in order to minimize elements that may have negative effects on nature. It is considered that the fabric selection, the production method, and the theme preference intended to be used in the study will contribute to sustainability

Keywords – Design, Interior Space, Textiles, Sustainability

I. GİRİŞ

Barınma ve örtünme ihtiyacı beslenmeden sonra insanın en temel gereksinimlerindedir. Bu gereksinimleri karşılamak için tekstiller insan hayatında önemli bir yere sahiptir. Tekstil ürünleri öncelikli olarak örtünme ihtiyacını karşılamak üzere giyim ürünleri olarak kullanılmıştır fakat geçmişten günümüze değişen yaşam şartları ve ihtiyaçlar tekstilin mekânların da pek çok yerinde sıklıkla kullanılmasını sağlamıştır.

Nüfus artışı, sanayileşme, küreselleşme, şehirleşme, yaşam standartlarının gelişmesi gibi etkenler giyim ve tekstil ihtiyacının ve üretiminin günden güne artmasına sebep olmaktadır. Talep sonrasında artan üretim miktarları ve ise tüketimi tetiklemektedir. Tüketim zorunlu bir eylemdir fakat günümüzde yaşanan aşırı tüketim özellikle çevresel, sosyal bir takım olumsuz sonuçları beraberinde getirmektedir. Bu olumsuz sonuçların üstesinden gelebilmek için sürdürülebilir adımlar atmak gereklilik haline gelmiştir. Tekstilin yaygın olarak kullanıldığı iç mekân tekstilleri hem malzeme kullanımı

açısından hem üretim yöntemleri bakımından sürdürülebilirliğe elverişli olarak görülmektedir. Pamuk, keten, viskon gibi insana zarar vermeyen doğal malzemeler ile kirlilik oluşturmayan, atık çıkarmayan çeşitli baskı teknikleri kullanılarak üretilecek iç mekân tekstilleri ile sürdürülebilir üretim sağlamak mümkün hale gelebilecektir.

II. MATERYALLER VE YÖNTEM

Sürdürülebilirlikte yerel öğelerin kullanılması ve kültürel mirasa sahip çıkılması bağlamında çalışmanın tasarım odağı Gaziantep şehrinde bulunan dünyanın en büyük ikinci mozaik müzesi olan Zeugma Müzesindeki bazı mozaikler olmuştur. Mozaiklerin bordürlerinden, desenlerinden ve motiflerinden ilham alınarak iç mekân tekstillerinde kullanılmak üzere yüzey tasarımları yapılmıştır. Yüzey tasarımları bilgisayar ortamında tamamlanmış olup bilgisayar programları aracılığıyla perde, döşemelik kumaş, duvar tekstilleri, örtüler gibi iç mekân tekstillerine ait görsellerine giydirilmiştir. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerine başvurulmuş olup, konu ile ilgili ulusal ve uluslararası makaleler kitaplar, tezler ve web siteleri taranmıştır. Çalışmanın özgünlüğünü son kısımda yer alan yüzey tasarımı çalışmaları ve bu tasarımların iç mekân tekstillerine uyarlanması ile sağlanmıştır.

III. İÇ MEKAN KAVRAMI VE İÇ MEKANDA TEKSTİL KULLANIMI

Mekân, insanın eylemlerini gerçekleştirebildiği sınırlı alanlar olarak ifade edilmiştir. İç mekân ise belirli bir yapı içerisinde bulunan, kullanıcı ve işleve göre yeni biçim ve form kazanan alanlardır. İç mekân, kullanacak kişinin ya da kişilerin alışkanlıklarının, beğenilerinin, isteklerinin, kültürel özelliklerinin mekân işlevi ile belirli ölçülerde bir araya gelmesi ile bir karakter kazanmaktadır. Yapının herhangi bir parçasını, henüz işlevi olmayan bir alanı, tanımlanmamış bir iç hacmi iç mekân olarak değerlendirmek güçtür [1].

Bir iç mekân tasarlanırken kullanıcı ihtiyaçları ve mekânın kullanım amacı açıkça belirlenmeli ve mekânda kullanılacak mobilya, tekstil öğeleri, aydınlatma ürünleri, aksesuarlar, malzemeler, renkler, dokular bunlara uygun seçilmelidir. Mekânı oluşturan somut öğeler arasında tekstil önemli bir yer tutmaktadır. Bunun sebebi olarak insanlığın bireysel ihtiyaçlarının ilk sıralarında yer alması gösterilebilir ayrıca tekstil ürünleri iç mekanlara konfor sağlamak ve yaşam alanlarını kişiselleştirme imkânı da sunmaktadır [2]. Düşey ve yatay düzlemde farklı işlevler ile yer verilen tekstil ürünlerinin kullanımı mekanlara estetik bir görünüm sunmaktadır. Buna ek olarak tekstil malzemeleri korunma ve mahremiyet de sağlanmaktadır [3].

İç mekân malzemelerinde kullanılan renk, doku, desen gibi detaylar mekânın ruhunu yansıtmaktadır. Bu anlamda tekstil malzemeleri sahip olduğu yumuşak, sert, kalın, ince, şeffaf, mat, dokulu, dokusuz, pürüzlü, pürüzsüz gibi özelliklerinden dolayı kullanıldığı mekanlara farklılık, hareket ve zenginlik katmaktadır. İç mekân tasarımcısı tekstil ürünlerini mobilya, zemin döşemesi, aydınlatma elemanları, iç mekân tekstil ürünleri (duvar kâğıdı, perde, kırlent, masa örtüsü, runner) gibi farklı birçok alanda işlev ve kullanıcı kimliği ile bütünleştirip kullanabilmektedir.

İç mekanlarda tekstil çok çeşitli ürün gruplarında kullanılmaktadır. Bu ürün gruplarının çeşitliliği ve farklı amaçlara hizmet etmesi, farklı konseptler ile oluşturulmaları kullanılan tekstil materyallerinin de farklılaşmasına yol açmaktadır. Zemin örtülerinde, duvar kaplamalarında,

perdelerde, aydınlatma elemanlarında, döşeme kumaşın kullanıldığı mobilya gruplarında, masa örtüsü, yatak örtüsü, kırlent gibi ürünlerde tekstil malzemeleri kullanılmaktadır. Bu ürünlerde kullanılan kumaşların insanları rahat kıldığı, ışığı, gürültüyü kontrol ettiği, her yer duvar olmadan mahremiyet sağladığı, aşırı soğuğa ve sıcağa karşı yalıtım sağladığı ifade edilmektedir [4].

Çalışmanın bu kısmında tekstillerin daha yoğun olarak kullanıldığı döşeme kumaşlardan ve tamamlayıcı tekstil ürünlerinden, perdelerden, tekstil duvar kaplamalarından ve özelliklerinden kısaca bahsedilmektedir.

Koltuk, kanepeler ve bunların aksesuarları olan yastık ve kırlentler döşemelik grup içerisinde yer alan başlıca eşyalar olarak ifade edilmektedir. Bu eşyalarda kullanılan kumaş türlerinin çok çeşitli olduğu, ağırlıklı olarak kullanılan kumaşların ise kadife ve çeşitleri, süet ve güderi görünümü kumaşlar, şönil dokumalar, keten kumaşlar ve goblenler olduğu belirtilmektedir [5]. Yastık ve kırlentler genellikle koltuk, kanepeler gibi birlikte kullanıldığı eşyaya ile benzer malzemelerde üretilmektedir fakat bu eşyaların taşınabilir, kolay değiştirilebilir, üretilebilir, temizlenebilir olmaları kullanılan materyalin çok daha çeşitli olmasını sağlamaktadır. Pamuk, keten, ipek, kadife, keçe, süet vb. gibi düz ve desenli kumaşlar ile yastık ve kırlentler hem endüstriyel hem butik olarak üretilmektedir.

Pencereler, iç mekânın aydınlatılmasında ve havalandırmasında görev alan farklı boyutlarda oluşturulan geniş açıklıklar olarak tanımlanmıştır, perdeler pencere çözümleri olarak ifade edilmektedir. Perdeler işlevlerine göre tül perde, fon perde, güneşlik şeklinde, modeline göre ise büzgülü, pilili, rustik, stor, katlamalı vb. şekillerde sınıflandırılmaktadır [1]. Özellikle işlevlerine göre sınıflandırılan perdelerde kullanılan kumaş içerikleri çeşitlenmektedir. Örneğin tül perdenin ışık geçirilmesi istendiğinden hafif, şeffaf, yarı şeffaf olabilecek keten, pamuk, bambu, şifon gibi kumaşlardan üretilmektedir. Fon perdeler genellikle sabit duran, ağırlıklı olarak mekânı tamamlayan ve estetik kullanımı olan iç mekânı tekstil ürünleridir. Ağır ve opak kumaşlar ağırlıklı olarak tercih edilirken, günümüzde malzeme çeşitliliğinin fazla olması ve pratik kullanım şekillerinden dolayı keten kumaş gibi sürdürülebilir, doğal ve hafif kumaşların kullanımı da yaygınlaşmaktadır.

Tekstil kullanıldığı başka bir alan ise duvar kaplamalarıdır. İç mekânda paneller, duvarlar ve tavan tekstil ürünleri ile kaplanarak hem işlev hem estetik kazanabilir. Duvar kaplamalarının tiyatro ve sinemaların iç tasarımında önemli bir faktör olduğu ifade edilmektedir. Tekstillerin duvar kaplamaları olarak hem mekânın akustikini sağlamak gibi işlevsel bir kullanımının olduğu hem de kumaşların sahip olduğu doku ve desenlerin görsel anlamda zengin bir atmosfer yaratmada da etkili olacağı belirtilmektedir. Ofis alanlarında kumaş kaplı bölücü paneller ses bariyerleri olarak kullanılmaktadır bu da kullanım açısından daha çok kişinin belirli bir alanda rahatça çalışabilmesine imkân vermektedir [6].

A. Tekstilde Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik, doğal kaynakların korunması ve çevresel dengenin sağlanması yoluyla gelecek nesillere yaşanabilir bir dünya bırakmayı hedefleyen, günümüz öncelikli konularından biridir. Özellikle endüstriyel alanlarda üretimin ve tüketim süreçlerinin sürdürülebilir olması dünyanın geleceği açısından özenle ele alınması gereken hayati bir konudur. Tekstil

endüstrisi dünyanın en büyük ve hızla büyüyen endüstrilerinden biridir. İnsanın kullandığı hemen hemen her malzemede tekstil materyalleri bulunması, nüfus artışı, küreselleşme, sanayileşme, makineleşme gibi dinamikler tekstile olan talebi günden güne arttırmaktadır. Tekstil yaygın kullanımına ve tüketimine bakıldığında çevresel, sosyal, ekonomik birtakım sorunlar baş göstermeye başlamıştır. Tekstil üretiminde özellikle geri dönüştürülemeyen sentetik maddelerin kullanılması, doğal hammaddelerin boya ve baskı yöntemlerinde kimyasalların kullanılması gibi başlıca sebeplerin önüne geçebilmek için tekstil endüstrisinde sürdürülebilir yaklaşımların benimsenmesi önemsenmektedir.

Tekstil endüstrisinde sürdürülebilirlik kavramı ilkelerinin sürdürülebilir kaynak kullanımı, malzemelerin sorumlu yönetimi, enerji ve suyun kullanımında verimlilik, atık ve kirliliğin azaltılması, çalışma koşullarında adil olunmasının teşvik etmeli, güvenli ve sağlıklı koşulları sağlanması olduğu ifade edilmektedir. Organik veya geri dönüştürülmüş sürdürülebilir malzemelere yatırım yapmanın, tekstil üretiminin tüm aşamalarında su verimliliğini artırmanın, tehlikeli kimyasalların kullanımını azaltmanın, geri dönüşümü ve yenilikçi çözümleri teşvik etmenin ve bunlara yatırım yapmanın sürdürülebilirlik ilkelerinin öne çıkan başlıkları olduğu belirtilmektedir [7].

B. İç Mekân Tekstillerinde Sürdürülebilir Malzeme Seçimi

İç mekânda kullanım amacı, işlevi ve estetik tercihlere göre çok farklı türde tekstil malzemeleri tercih edilebilir. Hammaddesi sentetik, doğal ya da geri dönüştürülmüş kaynaklardan elde edilen, bitim ve apre işlemleri görmüş/görmemiş, baskılı ya da düz, dokuma/ örme gibi farklı üretim teknikleri ile üretilmiş çok çeşitli kumaşlar iç mekânlarda çeşitli ürün gruplarında yaygın olarak kullanılmaktadır.

Tekstil endüstrisinde sürdürülebilirlik ilkelerinin adımları göz önünde bulundurularak çalışmada kumaş olarak %100 pamuk, %100 keten, pamuk-keten ve viskon kumaş kullanımı düşünülmüştür. Kumaşlar doğal ve nefes alabilir nitelikte olmaları, insan sağlığı açısından uygun, dönüştürülebilir ve tekrar kullanılabilir olmaları nedeniyle tercih edilmiştir. Sürdürülebilirlikte önemli bir yeri olan geri dönüştürülmüş malzeme kullanımı bu çalışma kapsamında düşünülmemiştir. Geri dönüştürülmüş kumaşlar farklı çalışmalarda daha detaylı şekilde araştırılmak üzere ele alınacaktır.

İç mekân tekstillerinde sıklıkla kullanılan pamuk, doğal bir malzemedir. Hem saf hali ile hem de farklı elyaflarla karıştırılarak da kullanılabilir. Pamuğun çeşitli avantajları ve dezavantajları vardır. Rengi bünyesinde kolayca tutabilmesi boya ve baskı yapılmasına imkân vermektedir. Kolay yıkanabilir olması, pamuk ipliği ile hafif kumaşların dokunabilmesi ve yarı saydam dokumalara izin vermesi kumaşın döşemelik kumaşlarda, perdelerde, tamamlayıcı tekstil aksesuarlarında kullanılmasına olanak sağlar. Bunlar pamuk kumaşın avantajları olarak değerlendirilebilir. Doğal yapısı gereği küflenebilme ve renkli kumaşlarda solabilme özelliği göstermektedir bu da dezavantaj olarak nitelendirilmektedir [1].

İç mekân tekstillerinde keten kumaşların kullanımına sıklıkla rastlanmaktadır. Kumaşın kolay esnememesi döşemelik kumaş olarak kullanılmasına imkân vermektedir. Ketenin güneş ışınlarına ve ısıya dayanıklı olduğu ve bu yüzden iç mekânda ses ve ısı yalıtımında kullanılabilirdiği

belirtilmektedir. Keten pamuk gibi doğal fakat pamuğa göre hem daha parlak hem de daha dayanıklıdır [8].

Keten kumaş koltuk döşemelerinde, yatak ve banyo tekstillerinde, perde çözümlerinde sıklıkla kullanılmaktadır. Keten kumaşın baskıya elverişli olması hem düz hem desenli yüzey kullanımına olanak sunmaktadır.

Viskon lifleri rejenere selülozik liflerdendir. Birçok bakımdan doğal selülozik liflerin özelliklerini taşımaktadır, Pamuğa benzeyen kimyasal davranışlarının yanı sıra yüzey düzgünlüğü ve yüzey pürüzsüzlüğü bakımdan fiziksel açıdan polyester benzemektedir [9]. Ketenin sahip olduğu pürüzsüz yüzey kumaşa ipek akışkanlığı kazandırmaktadır. İpeğe göre daha mat bir yüzeye sahiptir. İç mekânda perde gruplarında, tamamlayıcı iç mekân tekstillerinde kullanılabilir. [10].

C. İç Mekân Tekstillerinde Sürdürülebilir Baskı Teknikleri: Dijital Baskı

Dijital baskının tekstil yüzeyinin bilgisayar destekli bir yazılım yardımı ile bölgesel renklendirilmesi olarak ifade edilmektedir. Günümüzde dijital baskı tekniklerinin en çok tercih edilen baskı türlerinden biri olma yolundadır. Dijital baskının kısa metraj üretime uygun olması baskı kalitesi yüksek olması ve çevreci olması atık su ve enerji tasarrufu sağlamaktadır. Dijital baskıda %95 oranında daha az suyun ve %30 oranında da az elektriğin kullanıldığı belirtilmektedir. Dijital baskıda baskı kalitesi yüksektir, parça baskıya kolaylıkla imkân vermektedir. Ekolojik bir baskı yöntemidir, atık su ve enerji tasarrufu sağlamaktadır. Desen ve renk çeşitliliği sınırsızdır [10].

Sürdürülebilirlikte su ve enerji tasarrufu önemlidir. Geleneksel baskı yöntemlerinde genellikle su tüketimi fazladır, dijital baskı makinelerinin su kullanımını minimize edebilmekte veya tamamen ortadan kaldırabilmektedir [11].

IV. KÜLTÜREL MİRAS OLARAK ZEUGMA MÜZESİ

Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu bölgesi sınırlarının en büyük kenti olan Gaziantep'te bulunan Zeugma Mozaik Müzesinde yer alan eserler uzun yıllar süren çalışmalar sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Adını Zeugma Antik kentinden almaktadır. Antik kentin Fırat Nehri kıyılarında yer aldığı ve yaklaşık 20 bin dönümlük arazi üzerine kurulduğu bilinmektedir.

Zeugma'nın önemli özelliklerinden birisinin kentte bulunan mimari elemanlar, mozaikler ve kullanım eşyalarının tamamına yakın bölümünün yerel kültürün ürünü olduğu ifade edilmektedir. Zeugma'da bulunan eserlerde genel olarak kente çok yakın ocaklardan çıkarılan kireç taşı kullanıldığı ve elde edilen mimari elemanların da bölgede yapıldığı belirtilmektedir [12].

Tasarımların ilham konusu Zeugma ile sürdürülebilirlik arasında ilişki kurulmuştur. Zeugma Antik kentine ilişkin geçmiş izlerin gün yüzüne çıkması ve eserlerin restorasyon ile yeniden hayat bulması, bugün Zeugma'dan alınan ilhamın tasarım ile geleceğe aktarılması olarak yorumlanabilir. Sürdürülebilirlik pek çok malzeme ile sağlanabilirken özellikle doğal malzeme ile tasarım yapmak düşüncesi ise mozaiklerin doğal dokusu arasındaki bağlantıdan kaynaklanmaktadır.

Zeugma Müzesinde yer alan Mainad Villası (Çingene kızı), Europa'nın Kaçırılışı, Poseidon ile Okeanos ve Tethys Mozaığının mozaiklerdeki figür, desen, bordürler çalışma için esin kaynağı olmuştur. Çalışmanın bu bölümünde kısaca seçilen mozaiklerden bahsedilmiştir.

Çingene Kızı (MS 2.-3. Yüzyıllar) müzenin en önemli eserlerinden biridir ve müzenin sembolü haline gelmiştir. Çingene kızı mozağının Zeugma'da ortaya çıkan diğer eserlere oranla çok küçük bir parça halinde keşfedildiği ifade edilmektedir [13]. Mozağın ilk ortaya çıktığı yıllarda kimliği ile ilgili kesin bir tanımlama yapılamamıştır, figürün çingene kızlarını andırması mozağın bu şekilde isimlendirilmesine sebep olmuştur. Bazı kaynaklar mozaikteki asma figürlerine dikkat çekerek kadının yer tanrısı Gaia olduğunu ileri sürmektedir [14].

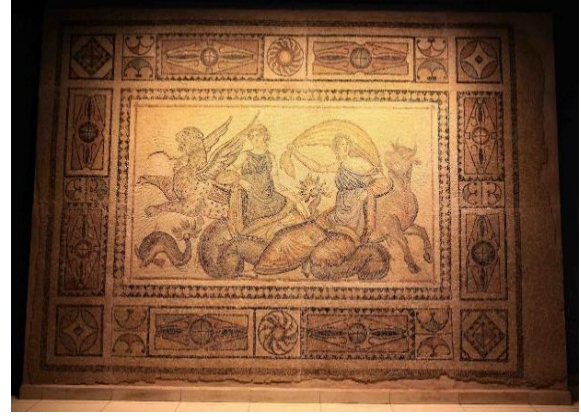
Şekil 1 Çingene Kızı Mozağı

Antik Kenti'nden yurt dışına kaçırılan "Çingene Kızı" mozağının kayıp 12 parçası Kültür ve Turizm Bakanlığı ile ABD'nin Bowling Green Eyalet Üniversitesi ile yapılan protokolden sonra Türkiye'ye getirilmiştir [15]. Şekil 2'de yer alan mozaik parçası bu kayıp parçalardan biridir.

Şekil 2. Çingene Kızı Mozağının Mozaikten Ayrı Parçası

Europhe'nin Kaçırılışı Mozağı (MS 2. – 3. Yüzyıllar) Zeugma Antik Kentinin B Bölgesi olarak adlandırılan alanında yapılan kazılarda ortaya çıkartılmıştır. Mozaik kompozisyonunda Tanrı Zeus'un, boğa kılığına girerek Suriyeli kız Europhe'yi kaçırması tasvir edilmiştir [16].

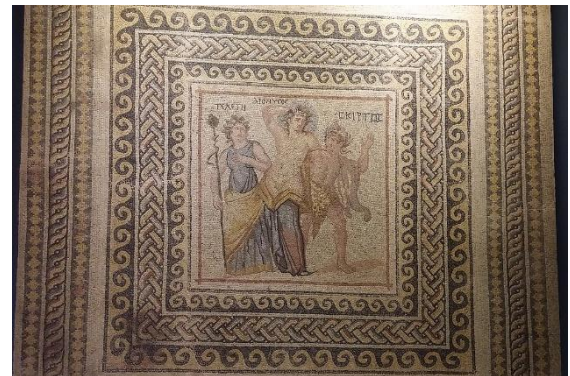

Şekil 3. Europhe'nin Kaçırılışı Mozağı

Poseidon ile Okeanos ve Tethys Mozağının havuz zemini veya yemek odası tabanı olduğu tahmin edilmektedir. Mozaikte denizlerin en önemli tanrıları tasvir edilmiştir. En üstte Hippocam adı verilen ön tarafı at, arkası balık olan yaratığın üzerinde Poseidon görülmektedir. Mozağın alt kısmında ise bir diğer deniz tanrısı Oceanos denizlerde dişiliği sembolize eden Tethys resmedilmiştir [17]. Mozaikte yer alan kompozisyonun çevresinin içe ve dışa dönük iki dalga motifi arasında üçlü saç örgüsü bandıyla çevrelendiği ifade edilmektedir [18].

Şekil 4. Poseidon ile Okeanos ve Tethys Mozağı

Şekil 5. Skyrtos ve Telete mozağı ile Dionysos [19].

A. Zeugma Mozaiklerinden İlhamla Oluşturulan Yüzey Tasarımları

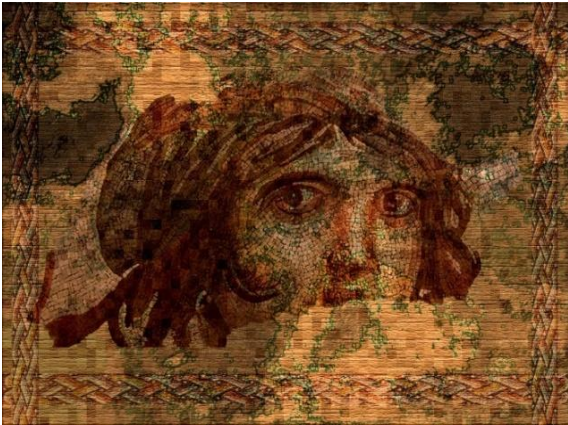
Çalışmanın bu kısmında Zeugma Müzesinde yer alan Mainad Villası (Çingene kızı), Europa'nın Kaçırılışı, Poseidon ile Okeanos ve Tethys Mozağının mozaiklerdeki figür, desen,

bordür ve motiflerden ilhamla yapılan yüzey tasarımları gösterilmiştir.

Tasarımları Photoshop programı ile bir ya da daha fazla eserden alınan motiflerin dijital olarak yeniden yorumlanması ile oluşturulmuştur. Yüzeylerde renk ve doku seçimi eserin aslındaki gibi doğala yakın kullanılmaya çalışılmıştır. Mozaik etkisini kaybetmeden denge, vurgu, tekrar, uyum gibi tasarım ilkeleri ile yüzeyler oluşturulmuştur

Şekil 6. Europe'nin Kaçırılışı Mozağının Kenar Bordürlerinden Esinle Oluşturulan Yüzey Tasarımı

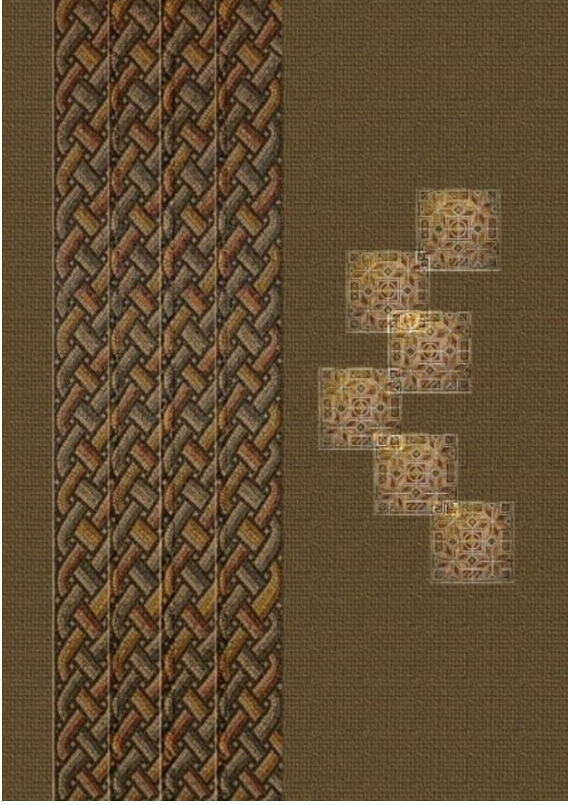
Şekil 7. Çingene Kızı Mozağından Esinle Oluşturulan Yüzey Tasarımı

Şekil 8. Skyrtos ve Telete mozağı ile Dionysos Mozağı Bordürlerinden Esinle Oluşturulmuş Yüzey Tasarımı

Şekil 9. Çingene Kızı Mozağı ve Mozağın Ayrı Parçalarından Esinle Oluşturulan Yüzey Tasarımı

Şekil 10. Poseidon ile Okeanos ve Tethys Mozaği Bordürlerinden Esinle Oluşturulmuş Yüzey Tasarımı

A. Yüzey Tasarımla İç Mekân Tekstillerine Giydirilmesi

Mozaiklerden esinlenilerek oluşturulmuş yüzey tasarımlarının iç mekâna tekstillerine yerleştirilmesi bilgisayar programları aracılığıyla sağlanmıştır. Tekstil yüzeylerine giydirilen tasarımların iç mekân içerisinde farklı açılar ile paylaşılmıştır. Bu sayede aynı mekânda farklı ürün grupları ve tasarımlara yer verebilme imkânı oluşmuştur.

Şekil 11. Yüzey Tasarımlarının İç Mekân Tekstillerine Giydirilmesi

Şekil 10. Yüzey Tasarımlarının İç Mekân Tekstillerine Giydirilmesi

Şekil 12. Yüzey Tasarımlarının İç Mekân Tekstillerine Giydirilmesi

Şekil 13. Yüzey Tasarımlarının İç Mekân Tekstillerine Giydirilmesi

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada sürdürülebilir tekstil tasarımı anlayışı çerçevesinde doğal, yenilenebilir ve çevresel etkisi düşük liflerden üretilmiş pamuk, keten, viskon-keten kumaşlar düşünülmüş ve dijital baskı teknolojileri aracılığıyla kültürel mirasın özgün bir yansıması olan Zeugma Mozaikleri yeniden yorumlanmıştır. Elde edilen yüzey tasarımları iç mekân tekstil ürünlerine (perdeler, koltuk döşemeleri, yastıklar ve örtüler) disiplinler arası bir tasarım yaklaşımı ile uyarlanmıştır. Yapılan çalışmalar yalnızca çevresel

sürdürülebilirlik bağlamında değil aynı zamanda kültürel sürekliliğin tasarım yansımaları açısından da incelenmeye değer bir örnek teşkil etmektedir.

Sürdürülebilir tekstil uygulamaları, günümüzde yalnızca malzeme seçimleriyle sınırlı kalmamaktadır. Üretim teknikleri ve estetik temsiller ile çok boyutlu bir kavramsal zemine oturmaktadır. Bu çalışma kapsamında dijital baskı teknolojisinin düşünülmesi hem su ve enerji tüketimi açısından konvansiyonel yöntemlere kıyasla daha düşük çevresel etki yaratmakta hem de kültürel miras öğelerinin yüksek çözünürlükte detay kaybı olmaksızın tekstil yüzeylerine aktarılmasını mümkün kılmaktadır. Dijital baskı teknolojilerinin kültürel değerlerin modern üretim yöntemleriyle korunması ve yeniden işlevselleştirilmesi açısından stratejik bir araç vazifesi görmektedir.

Zeugma Mozaikleri sadece estetik bir ilham kaynağı olarak kullanılmamış aynı zamanda tarihsel, kültürel ve sanatsal değerleri içeren geçmişe dair önemli bir anlatı sunduğu için tema olarak tercih edilmiştir. Mozaik desenlerinin iç mekân tekstillerine uyarlanması hem dekoratif bir unsur olarak hem de kültürel mirası günümüz yaşam alanlarında görünür olabileceğini vurgulamak amacıyla ele alınmıştır. Konu olan yaklaşımın kullanıcıların tarihsel farkındalık ve kültürel bağlılık duygularını güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Yapılan çalışma kapsamında geliştirilen tasarımlar, kültürel mirasın modern yaşamla bütünleşmesini sağlarken sürdürülebilirliği sadece çevresel bir sorumluluk olarak değil kültürel ve sanatsal bir değer olarak da değerlendirmektedir.

REFERENCES

- [1] T. Levent, "İçmimarlıkta bir tasarım ögesi olarak tekstil ürünleri ve seçim ölçütleri", Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye, Haziran 2015.
- [2] Ş. G. Ekiz, "Sanayi devrimi sonrası iç mekan tekstil ürünlerinin tarihsel gelişimi ve yenilikçi yaklaşımlar", Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, 2023.
- [3] Y. Arslan ve M. T. Bostancı Başkan, "İç mekanda ışıklı tekstil ürünlerinin kullanımı", *İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, cilt 7, sayı 2, ss. 251-260, 2025.
- [4] J. Kämä-Behm, "Sustainability – a challenge and a design issue in the era of interior textiles," *Reorientation of Teacher Education Towards Sustainability Through Theory and Practice*, U. Härkönen, Ed., Kuopio, Finland: University of Eastern Finland, ss. 255–262, 2013.
- [5] A. S. T. Akbulut, "İç Mekân Tekstil Tasarımında Özgün Değer Yaratımı: Frigya Kültürü Örneği", Sanatta Yeterlik Tezi, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir, Türkiye, Haziran 2022.
- [6] H. Yılmaz ve H. H. Metlioğlu, "Tekstil-Mekan İlişkisi Kapsamında Deneysel Dokuma Tasarım Önerileri" *Idil*, cilt 75, ss. 1679–1694, Kasım 2020.
- [7] B. Rathore, "Textile Industry 4.0: A review of sustainability in manufacturing", *International Journal of New Media Studies*, cilt 10, sayı 1, ss. 38-43, 2023.
- [8] E. A. Bilecen, "İç mekân tasarımında tekstilin yeri, seçim kriterlerinin saptanması ve otel odaları üzerinden analizi", Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, Ocak 2020.
- [9] H. Özdemir, G. Özdemir, N. A. Kalebek, T. Öztürk ve E. Çoruh, "Zeugma Mozaik Desenlerinin Giyimdeki Dijital Baskı Uygulamaları", *Zeugma I. Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Kongresi*, Gaziantep, Türkiye, 13-16 Eylül 2018.
- [10] F. Doba Kadem ve Ş. Özdemir, "Dijital Tekstil Baskı Teknolojilerine Genel Bir Bakış", *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, cilt 7, sayı 2, ss. 889-901, 2024.
- [11] T. T. Özdemir, "Sürdürülebilir Teknolojinin Çevresel Etkileri ve Çözümleri", *Premium e-Journal of Social Sciences (PEJOSS)*, cilt 8, sayı 44, ss. 980-986, 2024.
- [12] C. Küçük ve N. M. Yar, "Zeugma Mozaik Müzesi Projesi", *Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi*, sayı 10, ss. 67-75, 2013.
- [13] Kültür ve Turizm Bakanlığı, "Zeugma Antik Kenti," <https://www.ktb.gov.tr/TR-288622/zeugma.html> (Erişim tarihi: 10 Mayıs 2025).
- [14] Zeugma, "Çingene Mozaigi (Gaia)", <https://zeugma.org.tr/portfolio/cingene-mozaigi-gaia/> (Erişim tarihi: 10 Mayıs 2025).
- [15] Arkeofili, "Çingene Kızı'nın Çalınan Parçaları Sonunda Türkiye'de", 27 Kasım 2018, <https://arkeofili.com/cingene-kizinin-calinan-parcalari-sonunda-turkiyede/> (Erişim tarihi: 10 Mayıs 2025).
- [16] Türkiye Kültür Portalı, "Zeugma Mozaik Müzesi- Gaziantep", <https://kulturportali.gov.tr/turkiye/gaziantep/gezilecek/zeugma-mozaik-muzesi> (Erişim tarihi: 10 Mayıs 2025).
- [17] Zeugma, "Poseidon, Oceanus ve Tethys Mozaigi", <https://zeugma.org.tr/portfolio/poseidon-oceanus-ve-tethys-mozaigi/> (Erişim tarihi: 10 Mayıs 2025).
- [18] S. Ertem, Zeugma (Belkıs) Antik Kenti Mozaiklerinde Kullanılan Bordür Motiflerinin Çini Sanatına Uyarlanması", Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak, Türkiye, 2018.
- [19] Skyrtos ve Telete mozaigi ile Dionysos (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Dionysos_-_Telete_Skyrtos_Mozai%C4%9Fi.jpg) Erişim tarihi: 10 Mayıs 2025)